

SINAV KAZANDIRAN EDEBİYAT BİLGİLERİ

Sevgili öğrenciler, aşağıda gerek deneme sınavlarında gerek yazılılarda gerekse merkezi sınavlarda en çok karşımıza çıkan bilgileri derledim. Aşağıda ayrıntı diyebileceğimiz bilgi bulunmamaktadır. Ders kitaplarına çalıştıktan sonra bu bilgileri sınav öncesinde dikkatle okumanızı tavsiye ediyorum.

Adem KARACELİK
T.D.E. Öğretmeni

1. Mensur şiirin ilk örneklerini Servet-i Fünun döneminin en önemli sanatçılarından **Halit Ziyah Uşaklıgil** “**Mensur Şiirler**” adlı eserinde vermiştir.

2. Türk edebiyatında **mensur şiir** türündeki bazı eserler şunlardır:

- Halit Ziya Uşaklıgil = Mezarın Sesleri.
- Mehmet Rauf = Siyah İnciler
- Yakup Kadri = Erenlerin Bağından, Okun Ucundan
- Ruşen Eşref Üneydin = Damla Damla
- Sabahattin Kudret Aksal = Mavi

3. Şiirden bağımsız olan, tek başına bir anlam taşıyan dizelere “**azade mısra (mısra-ı azade)**” denir.

4. Şiirin tek başına dilden dile dolaşan, hafızalarda yer eden en güzel dizesine “**mısra-ı berceste**” denir.

5. Edebiyatımızda aruz ölçüsü **ilk kez Kutadgu Bilig** adlı eserde kullanılmıştır.

6. Kısa bir heceyi, ölçü gereği uzun okumaya **imale** denir. İmale, bir aruz kusurudur.

7. **Zihaf**, uzun bir heceyi, ölçü gereği kısaltmaktır. Zihaf, bir aruz kusurudur.

8. **Vasl (Ulama)**, Ünsüzle biten bir sözcüğün son ünsüzünü, ondan sonra gelen ve ünlüyle başlayan sözcüğün ilk hecesine bağlamaktır.

9. **Takti (Kesme)**, Aruz ölçüsünde duraklardaki kesmedir. Aruz ölçüsünde duraklar sözcükleri bölebilir.

10. **Med**, bir uzun heceyi, bir uzun bir kısa hece yapmaktır.

11. Serbest (Ölçüsüz) şiirin **ilk** örneklerini **Abdülhak Hamit Tarhan**, 1913 yılında “**Validem**” adlı eserinde vermiştir.

12. **Lirik Şiir**, Duygusal yönü ağır basan şiirlerdir. Bu şiirlerde coşkulu bir anlatım vardır.

13. **Epik Şiir**, Savaş, kahramanlık gibi konuları işleyen şiirlerdir.

14. **Pastoral Şiir**, Doğa güzelliklerini, köy ve çoban yaşamını işleyen şiirlerdir.

15. Birkaç çobanın karşılıklı konuşmaları yoluyla oluşturulan pastoral şiirlere “**eglog**” denir.

16. Bir çobanın ya da ozanın ağzından kır yaşamının güzelliğini, çekiciliğini anlatan pastoral şiirlere “**idil**” denir.

17. **Didaktik Şiir**, düşüncenin ağır bastığı, bilgi vermeyi amaçlayan **öğretici şiirler**dir.

18. **Satirik Şiir**, Toplum yaşamındaki yanlışlıkları, düzensizlikleri, eksikleri, kişilerin yanlışlarını **alaylı** bir dille anlatan şiirlere “**Satirik Şiir**” denir.

19. Satirik şiirler, Divan edebiyatında “**hicviye**”, Halk edebiyatında “**taşlama**” adıyla anılır.

20. **Dramatik Şiir**, manzum tiyatro yapıtlarındaki şiirlerdir. Hayatın acıklı, komik, korkunç yönlerini konu edinir.

21. **Koşuklar**, Aşık edebiyatındaki **koşmaların** karşılığıdır. Bu nedenle koşmayla koşuk arasında çeşitli bakımlardan benzerlikler vardır.

22. Bilinen **en eski sagu**, **Alp Er Tunga Sagusu**’dur.

23. **Sagunun** Halk edebiyatındaki karşılığı **ağıt**, Divan edebiyatındaki benzeri (karşılığı) **mersiyedir**.

24. **Sav**, günümüzdeki **atasözünün** karşılığıdır.

25. **Mani**, genellikle tek dördlükten oluşur. 7’li hece ölçüsüyle oluşturulur. Konuya giriş için söylenen ilk iki dizeye “**doldurma dize**” denir. Asıl düşünce, ileti ise son iki dizede bulunur.

26. **Türkü**, genellikle üçer ya da dörder dizeli bentler ve her bendin sonunda tekrarlanan “**kavuştak**” ya da “**bağlama**” adı verilen **nakarât** dizelerinden oluşur.

27. Divan edebiyatında manzum olarak oluşturulan bilmecelelere “**lugaz**” denir.

28. Koşmalar, konularına göre şu türlere ayrılır :

Güzelleme: Aşk, sevgi ve doğa güzelliklerini işleyen koşmalardır.

Koçaklama : Kahramanlık, savaş gibi konuları işleyen koşmalardır.

Taşlama : Herhangi bir kişiyi ya da toplumdaki aksaklıkları eleştiren koşmalardır.

Ağıt : Bir kişinin ölümünden duyulan acıyı dile getiren koşmalardır.

29. **Koşma** nazım biçimi, İslamiyet öncesi Türk edebiyatındaki “**koşuk**” ; Divan edebiyatındaki “**gazel**” ile benzerlik gösterir.

30. **Semainin** **koşma** nazım biçiminden ayrılan yönleri **kendine özgü bir ezgi**yle söylenmesi ve **8’li** hece ölçüsüyle oluşturulmasıdır.

31. Kimin tarafından yazıldığı bilinmeyen destanlara **doğal destan**, yazarı bilinen destanlara **yapay destan** denir.

*Bozkurt – Doğal Destan (Göktürk)

*Türeyiş – Doğal Destan (Uygur)

*Nasihat Destanı – Yapay Destan (Karacaoğlan)

*Genç Osman Destanı – Yapay Destan (Kayıkçı Kul Mustafa)

* Çanakkale Şehitlerine – Mehmet Akif Ersoy

* Üç Şehitler Destanı – Fazıl Hüsnü Dağlarca

32. İlahiler, Bektaşilikte “**nefes**” ; Alevilikte ise “**deme**” adını alır.

33. **Nutuk**, tarikata yeni giren dervişlere yol göstermek, onları bilgilendirmek amacıyla söylenen didaktik şiirlerdir.

34. **Şathiye**, Tanrıyla konuşur gibi söylenen, inançlardan alaycı bir dille söz edilen şiirlerdir.

35. **Hikmet**, dini ,ahlaki, felsefi konuları işleyen öğüt şiirleridir.

36. **Gazeller**, aruz ölçüsüyle, **5-15 beyit** arasında oluşturulur. Gazelin ve kasidenin uyak düzeni “**aa/ba/ca/da...**” biçimindedir.

37. Gazelin ilk beyitine “matla” , son beyitine “makta” , en güzel beyitine “beyt’ül-gazel” , şairin mahlasını (takma adını) söylediği beyte “taç beyit” denir.

38. Divan edebiyatında parça güzelliği benimsendiği için gazellerde de genellikle konu birliği yoktur. Beyitleri arasında konu birliği olan gazellere “yek – ahenk gazel” denir. Bütün beyitleri birbirinden güzel olan gazellere ise “yek – avaz gazel” denir.

39. Bazı gazeller beyitler tam ortasından bölünerek dörtlük biçimine getirilir. Bu şekilde oluşturulan gazellere “musammat gazel” denir.

40. **Kaside**, din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan ve bir karşılık beklenen şiirlerdir. Beyitlerle oluşturulur, gazel gibi (aa/ba/ca ...) uyaklanır. Beyit sayısı genellikle 33-93 arasında değişir.

41. **Methiye**, kasidenin en önemli bölümüdür. **Kasidenin sunulduğu kişinin övüldüğü bölümdür.** Bu bölüm kasidenin en uzun bölümüdür.

42. **Tegazzül**, kasidenin arasında kullanılan, onunla aynı ölçü ve uyakta olan gazeldir.

43. **Fahriye**, şairin kendini övdüğü bölümdür.

44. **Mesnevi**, divan edebiyatının en uzun nazım biçimidir. Uzun aşk öyküleri ve dini, tasavvufi, ahlaki öyküler genellikle mesnevi nazım biçiminde yazılmıştır. (aa/bb/cc/dd ...) uyaklıdır.

45. Beş mesneviden oluşan eserlere “hamse” denir.

46. Edebiyatımızdaki **ilk mesnevi Yusuf Has Hacip’in Kutadgu Bilig** adlı eseridir. Türk edebiyatının önemli mesnevilerinden bazıları şunlardır :

Garipname	-----	Âşık Paşa
İskendername	-----	Ahmedi
Harname	-----	Şeyhi
Mantıku’t Tayr	-----	Gülşehri
Hayriye	-----	Nabi
Hayrabad	-----	Nabi
Hüs ü Aşk	-----	Şeyh Galip

47. **Müstezat**, gazelin dizelerinin her birinin ardına kısa dizeler eklenerek yazılan şiir biçimidir. Eklenen bu kısa dizelere “ziyade” adı verilir.

48. **Terkib-i bentin** edebiyatımızdaki en güzel örneklerini **Bağdath Ruhi**, ve **Ziya Paşa** vermiştir.

49. Bir şairin, başka bir şairin şiirini konu ve biçim yönünden örnek alarak aynı ölçü, aynı uyak ve aynı redifle yazdığı benzer şiire “nazire” adı verilir.

50. **Terci-i bendin** edebiyatımızdaki en güzel örneklerini **Ziya Paşa** ve **Şeyh Galip** vermiştir.

51. **Rubainin** Dünya edebiyatındaki en büyük ustası **Ömer Hayyam**’dır.

52. Türk şairlerin, Halk edebiyatı ürünü olan **maniden** etkilenerek Divan edebiyatına kazandırdıkları nazım biçimi **tuyuğ**dur.

53. Türk edebiyatında **tuyuğ** nazım biçiminin en önemli ustaları **Kadı Burhanettin** ve **Ali Şir Nevai**’dir.

53. Türk şairlerin türküden etkilenerek Divan edebiyatına kazandırdıkları nazım biçimi **şarkı**dır.

54. **Şarkı nazım biçiminin öncüsü** ve en başarılı temsilcisi, 18.yüzyıl sanatçısı, **Lale Devri** şairi **Nedim**’dir.

55. **Mersiye**, Divan edebiyatında önemli bir kimsenin ölümünden duyulan üzüntüyü dile getiren şiir türüdür.

56. **Hicviye**, Divan edebiyatında herhangi bir kişiyi, olayı, durumu **yerlemek (eleştirmek)** için yazılan şiirlerdir. Hicvin en başarılı örneklerini **Nef’i** vermiştir.

57. Allah’ın varlığını, birliğini işleyen şiirlere Divan edebiyatında **tevhit** denir.

58. **Münacat**, Allah’a yalvarış, yakarış şiirleridir.

59. Hz. Muhammed’i övmek ona olan sevgiyi anlatmak için yazılan şiirlere **naat** denir.

60. Hz Muhammed’in doğumunu anlatan şiirlere **mevlid** denir..

61. **Mevlid** türünün en başarılı örneğini **Süleyman Çelebi Vesiletü’n-Necat** adlı eseriyle vermiştir.

62. **Sone** nazım biçimi Türk edebiyatında **ilk kez Servet-i Fünun** döneminde kullanılmıştır.

63. **Dante**’nin **İlahi Komedya** adlı eseri **terzarima** nazım biçiminin en önemli örnekleri arasında yer alır.

64. **Servet-i Fünun** döneminde **müstezat** serbestleştirilerek **serbest müstezat** adında yeni bir nazım biçimi oluşturulmuştur.

65. Serbest müstezat, aruz ölçüsünün klasik kalıplarının bozulmasıyla oluşturulan bir nazım biçimidir. Serbest müstezatta aynı şiirde **birden çok aruz kalıbı** bir arada bulunur.

66. **Serbest müstezatın en başarılı örneklerini** **Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve Ahmet Haşim** vermiştir.

67. İnsan dışındaki varlıkların konuşulmasına dayalı olan söz sanatına **İntak** (Konuşurma) denir.

68. **İntak** sanatının olduğu her yerde “**teşhis**” de vardır.

69. Şiirde satır başlarındaki harflerle yukarıdan aşağı anlamlı kelimeler oluşturma sanatına “**akrostiş**” denir.

70. Türk edebiyatında **ilk makaleyi** “**Şinası**” yazmıştır. Bu makale “**Tercüman-ı Ahval**” gazetesinde “**Mukaddime**” adıyla yayımlanmıştır.

71. **Fıkra** türünün **ilk** başarılı örneğini **Ahmet Rasim** vermiştir.

72. **Fıkra** ile **makale** arasındaki temel **fark** fıkranın bir düşünceyi **kanıtlama** amacı gütmemesine karşılık makalenin kanıtlama amacı gütmesidir.

73. **Deneme** türünün öncüsü Fransız yazar **Montaigne**’dir. Edebiyatımızda ise **en** başarılı denemeci **Nurullah Ataç**’tır.

74. **Sohbet (söyleyişi)** türüyle **deneme** türü arasındaki temel fark şudur : Sohbet türünde yazar **karşısındakiyle konuşuyormuş**

gibi (senli benli anlatım) yazar. Deneme türünde yazar kendiyle konuşuyormuş gibi (benli anlatım) yazar.

75. Türk edebiyatında **anı** türünün ilk örneği olarak **Babürşah**'ın **Babürname** adlı eseri kabul edilir.

76. **Seydi Ali Reis**'in **Mirat'ül – Memalik** adlı eseri ilk gezi (seyahatname) eserlerimizdir.

77. **Biyografi** türüyle benzerlik gösteren eserlere divan edebiyatında **“tezkire”** denir. Ayrıca peygamberlerin yaşamlarını anlatanlara **“siyer”** denir.

78. İlk tezkireyi 15.yüzyılda Çağatay edebiyatının büyük şairi **Ali Şir Nevai Mecalisü'n Nefais** adıyla yazmıştır.

79. Otobiyografiyle biyografi arasındaki fark; **otobiyografi**de yazar, kendi hayatını anlatırken; **biyografi**de yazar, başka birini hayatını anlatır.

80. **Fuzuli**'nin **Şikayetname** adlı düzyazı örneği, **edebi mektup** türünün gerçek anlamda ilk örneklerindedir.

81. **Mektup** türünü kullanarak roman yazma tekniğini ilk kez **Hüseyin Rahmi “Mutallaka”** adlı romanında denemiştir. **Halide Edip Adıvar**'ın **“Handan”** adlı romanı da mektuplardan oluşur.

82. **Masallarda** “Bir varmış bir yokmuş.” diye başlayan bölüme **döşeme** adı verilir.

83. Hayvanları konuşurma sanatına **fabl** denir.

84. **Fabl**ın bilinen en eski örneği Hint edebiyatında **Pançantahtra** (Arapça çevirisi **Kelile ve Dimne**); eski Yunan edebiyatında ise **Aisopos masalları**dır.

85. Batı'da **La Fontaine fabl** türünün en ünlüsüdür.

86. **Olayın hikayesinin** kurucusu **Fransız Guy de Maupassant**'tır. Bizim edebiyatımızda da olay hikâyesinin en büyük temsilcisi **Ömer Seyfettin**'dir.

87. **Durum hikayesinin** dünya edebiyatındaki kurucusu **Anton Çehov**'dur. Bizim edebiyatımızda durum hikayesinin en önemli yazarları şunlardır; **Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal...**

88. **Hikaye (öykü)** türünün dünya edebiyatındaki ilk örneklerini İtalyan yazar **Boccaccio**' **“Decameron”** öyküleri ile vermiştir.

89. Türk edebiyatının ilk yazılı metinleri **Göktürk Yazıtlarıdır. (Orhun Abideleri)**

90. **Dede Korkut Hikayeleri** desten geleneğinden halk öykücülüğüne geçişin ilk izlerini taşır.

91. **Hikaye** türünün Batılı anlamda ilk sağlam ve güzel örneği **Samipaşazade Sezai**'nin **“Küçük Şeyler”** adlı yapıtıdır.

92. **Töre romanı** gelenek ve göreneklere anlatan romanlardır.

93. **Egzotik roman**, yabancı ülkelerin doğa ve insanlarını anlatan roman türüdür.

94. **Tezli roman** belli bir düşünceyi savunan romandır.

95. **Monolog**, kişinin kendi kendisiyle konuşmasıdır.

96. **Diyalog** kişilerin karşılıklı konuşmasıdır.

97. **Cervantes**'in **Don Kişot** adlı eseri dünya edebiyatında yazılan ilk romandır.

98. **İlk çeviri romanımız, Yusuf Kamil Paşa**'nın 1859'da **Fenelon**'dan çevirdiği **Telemaque (Telemak)** adlı romandır.

99. İlk yerli roman, **Şemsettin Sami**'nin **“Taaşuk-ı Talat ve Fitnat”** adlı eseridir.

100. İlk edebi romanımız **Namık Kemal**'in **“İntibah”** adlı eseridir.

101. İlk gerçekçi (realist) roman **Recaizade Mahmut Ekrem**'in **“Araba Sevdası”**dır.

102. Batılı anlamda ilk edebi, kusursuz ve realist romanlar, **Halit Ziya Uşaklıgil**'in **“Mai ve Siyah”** ve **“Aşk-ı Memnu”** adlı romanlarıdır.

103. İlk psikolojik roman, **Mehmet Rauf**'un **“Eylül”** adlı romanıdır. En başarılı psikolojik romanımız, **Peyami Safa**'nın **“9.Hariciye Koğuşu”**dur.

104. İlk Tezli Roman **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**'nun **“Yaban”** adlı eseridir.

105. İlk köy romanı, **Nabizade Nazım**'ın **“Karabibik”** romanıdır.

106. İlk tarihi roman **Namık Kemal**'in **“Cezmi”** romanıdır.

107. Antik tiyatronun iki türü olan **trajedi** ve **komedinin** kaynağı **Bağ Bozumu Tanrısı Dionysos** adına yapılan törenlerdir.

108. Yaşamın acıklı yönlerini kendine özgü kurallarla sahnede yansıtmak; ahlak, erdem örneği göstermek için yazılmış manzum tiyatro eserine **trajedi** denir.

109. İzleyiciyi güldüren, eğlendiren ve eğlendirirken düşündürülen tiyatro türüne **komedî** denir.

110. Abartılı hareketlerle sivri esprilerle güldürmeyi amaçlayan komedilere **fars(kaba güldürü)**, gerçekte güldürücü olmayan bir olayı gülünçleştirerek işleyen komedilere **parodi** yergiye dayanan komedilere **satir**, bir kişinin karakterini ortaya koymak için yazılan komedilere **karakter komedisi** denir.

111. **Töre komedisi**, toplumun gülünç ve aksak yanlarını konu alan komedidir. **Moliere'in Gülünç Kibarlar, Gogol'un Müfettiş Şinasi'nin Şair Evlenmesi** adlı eseri töre komedisidir.

112. Yaşamın acıklı ve gülünç yönlerini bir arada yansıtan tiyatro türüne **dram** denir.

113. **Shakespeare**, klasik tiyatronun zaman ve yer birliği kurallarını yıkmıştır. Ayrıca acıklı ve gülünç olayları sahnede iç içe vererek **dramın ilk örneklerini** vermiştir.

114. Fransız romantiklerinden **Victor Hugo** **“Cromwell”** adlı eserinin ön sözünde **dramın** özelliklerini açıklar.

115. Epik tiyatro **Bertolt Brecht** tarafından geliştirilmiştir.

116. **Epik tiyatro**da seyircinin gerçek yaşamından kopup kendini oyuna kaptırması önlenir. Bunun için, olaylar arasında **amaçlı kopukluklar** yaratılır.

117. Türk tiyatrosunda **Haldun Taner**, “**Keşanlı Ali Destanı**” adlı eseri ile **epik tiyatro** örneği vermiştir.

118. Türk tiyatrosunda, batılı anlamda **ilk** eser, **Şinasi**’nin Tanzimat döneminde yazdığı “**Şair Evlenmesi**” adlı bir perdelik komedidir.

119. **Sahnelenen ilk tiyatro ise Namık Kemal**’in “**Vatan Yahut Silistre**” adlı eseridir.

120. Ortaoyununun en önemli iki kişisi **Kavuklu** ve **Pişekar**’dır. **Kavuklu**, Karagöz oyunundaki **Karagöz**’ün, **Pişekar** da **Hacivat**’ında karşılığıdır.

121. Orta oyununda **kadın** rolünü oynayan ve kadın kılığına girmiş erkeğe **zenne** denir.

122. **Meddahlık** için **tek kişilik tiyatro** diyebiliriz.

123. Karagöz ve Ortaoyunun Meddah oyunu ile farkı; Meddah oyunun **tek kişilik** gösteri olmasıdır.

124. **Koşukların ilk örneklerine Kaşgarlı Mahmut**’un **Divan-ı Lügati’t Türk** adlı eserinde rastlıyoruz.

125. İslamiyet öncesindeki **sagu**; Halk edebiyatında “**ağıt**”, Divan edebiyatında “**mersiye**” adını alır.

126. İslamiyet öncesindeki **Sav**; Halk edebiyatında “**atasözü**” Divan edebiyatında ise “**Darb-ı mesel**” adını almıştır.

127. **İlk Müslüman Türk Devleti Karahanlılar**’dır.

128. **Kırgızların “Manas Destanı”** dünyanın **en uzun** destanıdır.

129. Dünya Destanları;

1-Şehname: İranlıların destanı olup “**Firdevsi**” tarafından yazıya geçirilmiştir.

2-Mahabarata, Ramayana: Hintlilerin doğal destanlarıdır.

3-Şinto: Japonların doğal destanıdır.

4-Kalevela: Finlilerin doğal destanıdır.

5-İlyada ve Odyssea: Yunanlıların doğal destanı olup “**Homeros**” yazıya geçirmiştir.

6-İgor: Rusların doğal destanıdır. Destanda Kıpçaklar ile Ruslar arasındaki savaşlar anlatılır.

7-Nibelungen : Almanların bu doğal destanında Hun-Germen savaşları anlatılır.

8-Cihanson de Roland: Fransızların bu doğal destanlarında Fransızlar ve Müslümanlar arasındaki savaşlar anlatılır.

9-Anaid: Latinlerin doğal destanı olup “**Virgillus**” yazıya geçirmiştir.

10-Gılgamış:Sümerlerin doğal destanıdır.

Yapma (Suni) Destanlar:

1-Aeneis:Virgillus (Latin edebiyatı)

2-Henriad: Voltaire (Fransız edebiyatı)

3-Oslusiçdas: Camoens (Portekiz edebiyatı)

4-Kaybolmuş Cennet: Milton (İngiliz edebiyatı)

5-Kurtarılmış Kudüs:Tasso (İtalyan edebiyatı)

6-Çılgın Orlando: Ariosto (İtalyan edebiyatı)

7-İlahi Komediya: Dante (İtalyan edebiyatı)

8-Çanakkale Şehitlerine: M.Akif Ersoy (Türk edebiyatı)

9-Üç Şehitler Destanı: F.Hüsni Dağlarca (Türk edebiyatı)

10-Selçuk Name: Yazıcıoğlu Mehmet

130. Türkler sırasıyla; **Göktürk, Uygur, Arap** ve **Latin** alfabesini kullanmışlardır

131. Yazılı edebiyatımızın **ilk şiirleri** Uygur Türkçesiyle eser vermiş olan **Aprınçur Tigin**’e aittir. Diğer bir deyimle **Aprınçur Tigin** bilinen **ilk şairimizdir**.

132. **Orhun Kitabeleri**’nin yazarları **Vezir Bilge Tonyukuk** ve **Yollug Tigin**’dir.

133. **Göktürk yazıtları** (Orhun Kitabeleri) **İlk** kez Danimarkalı bilgin **Thomsen** tarafından okunmuştur.

134. **Uygur Alfabesi**yle yazılan önemli iki eser “**Altun Yaruk**” ve “**Sekiz Yükme**” adlı eserlerdir.

135. İslamiyet etkisinde yazılan **ilk** eserimiz “**Kutadgu Bilig**” **Yusuf Has Hacip** tarafından 1070’te kaleme alınmıştır.

136. “**Kutadgu Bilig**” Türk edebiyatında **aruz** ölçüsüyle yazılan **ilk** eserdir.

137. “**Kutadgu Bilig**” Edebiyatımızın **ilk** mesnevisidir.

138. **Divan-ı Lügati’t Türk**, Araplara Türkçeyi öğretmek ve Türkçenin zengin bir dil olduğuna ıspatlamak amacıyla “**Kaşgarlı Mahmut**” tarafından kaleme alınmıştır.

139. **Divan-ı Lügati’t Türk**, Türkçenin ilk sözlüğü ve dilbilgisi kitabıdır.

140. **Atabet’ül Hakayık ”Gerçeklerin Eşiği”** anlamına gelen eser, 12.yüzyılın başlarında **Edip Ahmet Yükneki** tarafından **Hakaniye** lehçesi ile kaleme alınmıştır. Eser aruz ölçüsü ve mesnevi nazım biçimiyle yazılmıştır.

141. **Divan-ı Hikmet**, 12.yüzyılda Türk tasavvuf edebiyatının kurucusu Türkistanlı **Hoca Ahmet Yesevi** tarafından kaleme alınmıştır. ”Hikmet”, Ahmet Yesevi’ nin şiirlerine verdiği isimdir. Nazım birimi dördümlük olan eser, koşma nazım biçimi ve hece vezniyle yazılmıştır.

142. Halk şairlerinin hayat hikayeleri ve şiirleri “**Cönk**” adı verilen eserlerde toplanmıştır.

143. Divan edebiyatçılarının dili ; Arapça, Farsça ve Türkçenin karışımından doğan **Osmanlıca**’dır. Şiirlerde ölçü olarak da “**aruz ölçüsü**” kullanılmıştır.

144. **Sinan Paşa**’nın “**Tazarrunname**’si” süslü nesrin en önemlisidir.

145. **Hikemi (Didaktik) Şiir** Akımının edebiyatımızdaki öncüsü ve en güçlü temsilcisi **Nabi**’dir. Bu yüzden Hikemi şiir akımı, “**Nabi ekolü**” olarak da bilinir.

146. **Mahallileşme akımı**, halk söyleyişi ile divan tarzı söyleyişinin birleşiminden doğmuştur. Bu akımın en etkili örnekleri 18.yüzyılda **Nedim**’le verilmiştir.

147. **Hoca Dehhani** , Divan şiirinin bilinen **ilk** şairidir.

148. **Çarhname**, Dini-ahlaki öğütlerin verildiği didaktik bir manzumdir.**(Ahmed Fakih)**

149. **Mevlana** manzum ve mensur eserlerini **Farsça** yazmıştır. Onun Arapça gazelleri de vardır.

150. **Makalat**, Tasavvufi düşüncelerin anlatıldığı bu eser Arapça kaleme alınmıştır. **(Hacı Bektaş)**

151. **Yunus Emre** Tasavvuf edebiyatındaki “**ilahi**”nazım türünün en önemli ustasıdır. 1995 yılı UNESCO tarafından

“Yunus Emre Sevgi Yılı” olarak ilan edilmiş Yunus Emre’nin **Risaletin Nushiye** adlı eseri mesnevi nazım şekli ile yazılmıştır.

152. Mantıku’t- Tayr, Gülşehri tarafından Ünlü İranlı mutasavvıf **Ferüdüddin Attar**’ın aynı adı taşıyan eserinden çevrilmiştir.

153. Aşık Paşa, en önemli eseri olan “**Garipname**”de Türkçeye önem verilmesi gerektiğini belirtmiş, eserini bilinçli olarak Türkçe yazmıştır.

154. Ahmedi’nin **İskendername** ve **Cemşid’ü Hürşit** olmak üzere iki önemli eseri vardır.

155. Azeri sahasında yetişmiş ünlü sanatçı **Nesimi, Hurufilik** mezhebinin öncülerindendir. O, Halep’te inancı yüzünden derisi yüzülerek öldürülmüştür.

156. Kadı Burhanettin, kadılık, vezirlik hükümdarlık yapmış; alim ve şair bir devlet adamıdır. O, Divan edebiyatında Türk nazım şekillerinden olan “**tuyug**”un başarılı örneklerini kazandırmıştır.

157. Kitab-ı Dede Korkut (**Dede Korkut Hikayeleri**), Destan geleneğinden halk hikayesine geçişin **ilk** izlerini taşıyan bu eser, bir **önsöz** ve **on iki hikayed**en oluşmaktadır.

158. Ali Şir Nevai, Muhakemet’ül Lügatayn adlı eserinde Türkçe ile Farsçayı karşılaştırarak, Türkçenin Farsçadan daha üstün olduğunu savunmuştur. **Mecalisün Nefais** adlı eseri ise Türk edebiyatında varlığı bilinen **ilk** şairler **tezkiresi**dir.

159. Seyhi’nin **Harname** adlı eseri **mesnevi** nazım şekliyle yazılmış olup Divan edebiyatının en önemli **hiciv** örneğidir.

160. Süleyman Çelebi, Divan edebiyatındaki yerini “**Vesiletün Necat**” adlı **mevlidiye** almıştır. Onun bu eseriyle edebiyatımızda “**mevlit**” yazma çığırını açılmıştır.

161. Avni mahlasıyla şiirler yazan, Osmanlı Padişahı **Fatih Sultan Mehmet**’tir.

162. Adli mahlasıyla şiirler yazan, 8. Osmanlı padişahı **2.Beyazıt**’tir.

163. Mercimek Ahmet’in en önemli eseri “**Kabusname**”dir.

164. Fuzuli, ıstırapın insan ruhunu olgunlaştıracağını, ıstırapların da en büyüğünün aşk ıstırapı olduğunu söyleyerek, şiirlerini **aşk acısı**yla dile getirmiştir.

Eserleri:

-**Su Kasidesi:** Hz Peygamber’e olan sevgisini dile getirdiği şiiridir.

-**Şikayetname:** Türk edebiyatındaki en önemli edebi mektuplardan biridir.

165. Baki, Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinde bulunmuş, çok istediği halde şeyhülislam olamamıştır. “**Sultanuş Şuara**” unvanıyla bilinmiştir. **Kanuni Mersiyesi**, Kanuni’nin ölümü üzerine **terkib-i bent** biçiminde kaleme aldığı eseridir.

166. Muhubbi mahlasıyla şiirler yazan, Osmanlı padişahı **Kanuni Sultan Süleyman**’dır.

167. Babürşah, 16.yüzyılda Çağatay sahasında eser veren önemli isimlerden biridir. Onun “**Babürname**” adlı eseri, Türk edebiyatının **anı (hatıra)** türündeki **ilk** örneklerindendir.

168. Nefi, önemli bir “**kasideve hiciv**” şairidir. Döneminin devlet adalarını sert bir şekilde hicveden sanatçı, Bayram Paşa tarafından boğdurularak öldürülmüştür. **Siham-ı Kaza**, Türk hiciv edebiyatının en önemli eserlerindendir.

169. 17.yüzyıl Divan edebiyatımızın en büyük didaktik şairi **Nabi**’dir. O “**Hikemi tarzı**” yani “hikmetli ve öğretici” şiir geleneğini başlatmıştır. “**Nabi Ekolü**” olarak bilinen bir akımın kurucusudur.

Eserleri: Hayriye Hayrabat, Surname, TuhfetülHarameyn, Münşeat...

170. Naili ve Neşati, Sebki Hindi’nin edebiyatımızdaki en başarılı temsilcilerindendir.

171. Aşık Ömer ve Gevheri Halk edebiyatı şairlerinden olup **Divan edebiyatının etkisinde** kalmışlardır.

172. 17. Yüzyıl Halk edebiyatı sanatçılarından olan **Kayıkcı Kul Mustafa** Yeniçeri Ocağı’ndan yetişmiştir. **Genç Osman Destanı** onun en önemli eseridir.

173. Katip Çelebi Eserleri: Cihannüma, Fezleke, Keşfü’zünun, Mizahul Hak.

174. Evliya Çelebi’nin “**Seyahatname**” adlı eseri edebiyatımızdaki en önemli gezi yazıları arasındadır.

175. Lale Devri dönemi olarak bilinen zevk ve eğlence içinde geçen yaşantısı 18.yüzyıl edebiyatının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu dönemde yaşamış olan **Nedim** neşe ve coşku şairidir. Şiirlerinde tamamen din dışı konuları işleyen **Nedim “şarkı”** türünün bulucusudur.

176. 18.yüzyılda Halk edebiyatının etkisiyle Divan şiirine “**şarkı**” nazım şekli girmiştir.

177. Divan edebiyatında **Şeyh Galip** ve **Nedim** gibi önemli sanatçılar da hece vezniyle şiirler yazmıştır.

178. Divan edebiyatının **son büyük şairi “Şeyh Galip”**’tir. Şeyh Galip’in şiirlerinde Sebki Hindi akımının etkisi görülür. Şeyh Galip’in en önemli eseri “**Hüsn-ü Aşk**” tir.

179. Dadaloğlu, Toroslarda yaşayan göçebe Avşar boyu Türkmenlerindendir. Bu boy devlet tarafından yerleşik hayata geçirilmeye çalışılmış ve Dadaloğlu da buna karşı çıkarak bu olaylar üzerine şiirler yazmıştır.

180. Bayburtlu Zihni’nin en önemli eseri “**Sergüzeştname**” dir.

181. Sümmani, Hayali sevgilisi **Gülperi**’yi bulmak için Uzakdoğu ülkelerini gezmiştir.

Adem KARAÇELİK
T.D.E. ÖĞRETMENİ